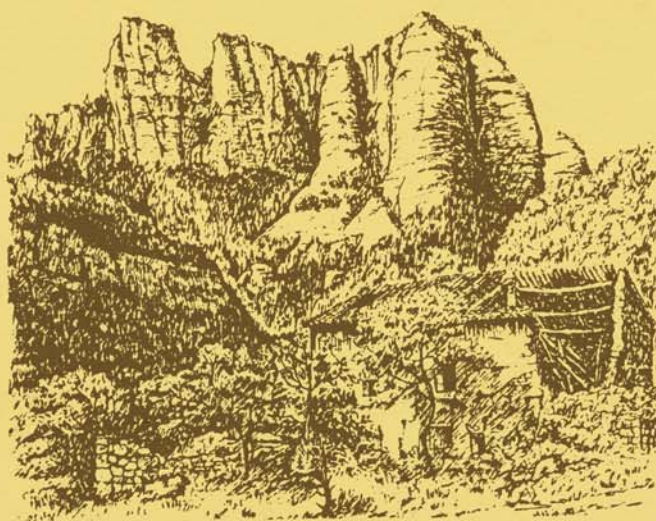

MASSÍS DE SANT HONORAT. ROCA DEL CORB

COMARCA DE L' ALT URGELL

11^a sortida "CONEGUEM CATALUNYA" - 18.5.1986

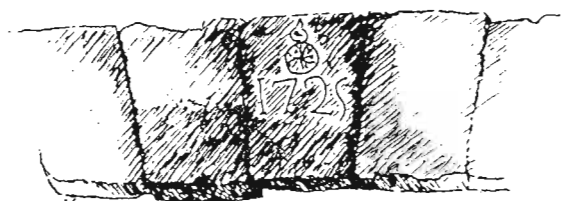
SECCIÓ DE CULTURA DE L'A.E. TALAIA

SALUTACIÓ

Si hi ha alguna cosa que fagi molt atractiva una excursió és, sense cap mena de dubte, la varietat. Aconseguir paisatges diferents, perspectives en què la sorpresa hi és constant, castells, ermites, roques singulars, aquella mica de risc en un pas compromès, valls profundament encaixonades, etc. és una de les coses que cerca l'organitzador d'itineraris excursionistes per complaure els caminants.

I aquesta vegada estem convençuts que ho hem aconseguit de ple; quasi bé de forma inesperada, però ho hem aconseguit. Sant Honorat i el Corb fan un conjunt de muntanyes localment molt espectaculars, però que posades en el seu context queden una mica petites al costat mateix de la serra d'Aubenç. No obstant, una vegada t'hi has endinçat, has trepitjat les seves vessants i has pujat a les seves cotes més altes te n'adones de la seva riquesa, de la gran quantitat de bellesa que amaguen, de la seva grandiositat.

Coneixerem una zona que ens queda molt a prop de la carretera camí d'Andorra, a la vora d'Oliana, i que permet adonar-nos-en de què, moltes vegades, sortint uns pocs quilòmetres de la ruta habitual, a voltes aburrida, hi ha veritables meravelles. Per què no descobrir-les? Farem el viatge més divertit i interessant.

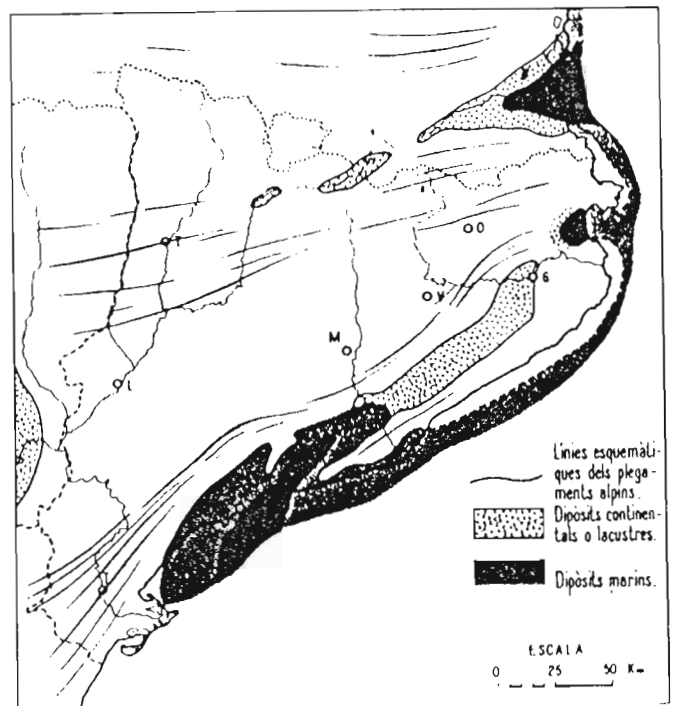
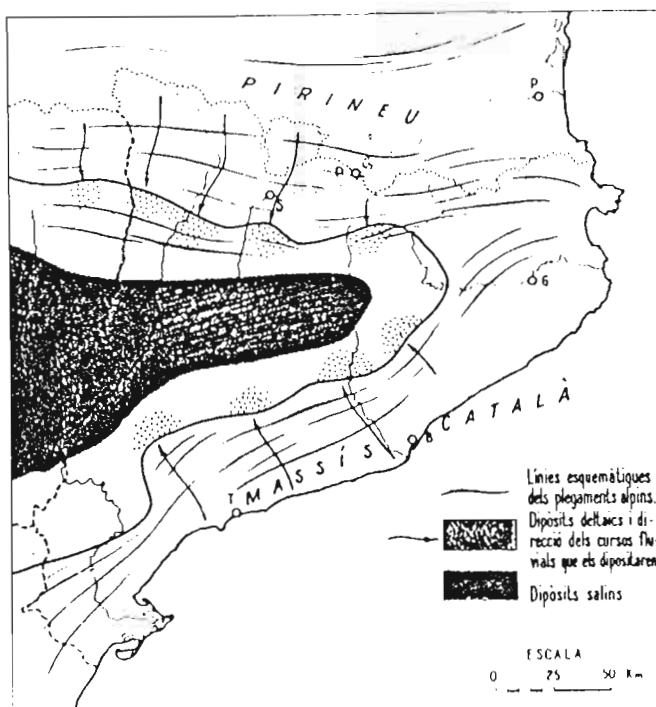

GEOGRAFIA FÍSICA

El massís de Sant Honorat i el Corb està situat a la frontera entre la depressió central i el Prepirineu i forma part de l'antiga línia de costa que durant l'era secundària i especialment el període oligocè rebia els materials que aportaven els cabalosos rius del naixent Pirineu. A l'estar precisament a la línia de costa s'hi quedaren els trossos més grossos i posteriorment es formaren a l'igual que a Montserrat, Boumort, Pic-en-cel, Montsant, etc. els famosos conglomerats montserratins, la característica més destacada dels quals no és exactament la roca en sí, sinò la forma com s'erosiona formant un relleu molt característic. Sant Honorat és dels llocs on el relleu és més montserratí, degut a què l'erosió ha deixat nombroses roques monolítiques, caients a plom, roques foradades, etc.

Aquests tipus de roca sempre proporcionen paisatges molt espectaculars i suggeridors, no és estrany que de les onze sortides "Coneguem Catalunya", quatre, Montserrat, Montsant, Pic-en-cel i Sant Honorat corresponguin a aquest tipus d'estructura.

El conjunt està dividit en dues grans zones, la del Corb i la de Sant Honorat propiament dit, enllaçades pel característic i sorprenent coll de Mu i separades per la vall del Boix o barranc de Rumbau, ferèstec i encaixonat, on van a parar la majoria de barrancades que amb una pendent increïble recullen l'aigua dels cims.

Evolució paleogeogràfica de Catalunya durant el Terciari mitjà i superior.

L'esquema de l'esquerra assenyala el gran llac de la Depressió Central, ocupat abans pel mar; l'esquema de la dreta assenyala l'aparició del golf corresponent a la Depressió Prelitoral.

Per la part de ponent el barranc de Peramola, per llevant el propi Segre i pel nord el barranc de les Caubes delimiten totalment la zona que enllaça amb una unitat d'ordre superior, la serra d'Aubenç per un llom que surt del coll de Creus, sobre Cortiuda i la collada de Miamorta.

CLIMA

El clima del massís correspon perfectament a una zona de transició, entre la depressió central i el Prepirineu. És netament mediterrani però amb notables influències del clima de muntanya, no obstant les nevades a l'hivern no hi són freqüents i a més hi queda poc temps.

El fenòmen més remarcable són les boires hivernenques, sobretot a les zones baixes que cobreixen tota la vall del Segre fins arribar a les muntanyes.

LA MÓRA ÉS UNA IMPORTANT PAGESIA AVUI NOMÉS HABITADA TEMPORALMENT.
DES D'AQUÍ APAREIX L' HOMOGENI MASSÍS QUE PRESENTA LA SEVA ESTRUCTURA EN CONGLOMERAT.

GEOGRAFIA HUMANA I ECONÒMICA

La zona ha estat, segurament poblada des de temps prehistòrics, com es demostra per la presència de pintures rupestres a la Roca dels Moros, sota del cingle que forma el roc de Rumbau i que és l'espectacular paret calcària que es veu des de la carretera quan es va a Peramola. Però si bé durant èpoques anteriors la població hi era més o menys abundant, sobretot a les rodalies, a l'actualitat és totalment nula, excepte, podriem dir, l'Hostal del Boix que es dedica completament a restaurant i al turisme i que els actuals propietaris ho són també de bona part del massís del qual l'explotació agrícola és quasi bé nula.

En altres èpoques, fins hi tot el pla de dalt de Sant Honorat havia estat conreat.

Sorprèn però, les restes d'habitaclles troglodites com la casa del Corb, que fou habitada sorprenentment fins ben entrat el nostre segle.

A l'entorn del massís Peramola, Oliana i Coll de Nargó, han reunit tota la gent de les masies que encara es dediquen a l'agricultura fan cada dia el trajecte fins el camp o bé treballen a la fàbrica d'electrodomèstics "Taurus".

La millor zona agrícola és sens dubte la plana de Peramola on la mecanització fa que la feina pugui ser rendible.

També hi ha una important piscifactoria a prop d'Oliana que es pot veure des de la carretera a la vora dreta del Segre.

Peramola amb Tragó de Segre que és el terme municipal al que pertany tot el massís, ha tingut fins el 1857 una evolució positiva de la població, dels 369 habitants al 1718 als 942 al 1857, després ha perdut població constant, a l'any 1900 eren 713, al 1950 eren 649 i al 1981 eren 450.

Si bé en l'última divisió administrativa tota la zona ha passat a formar part de l'Alt Urgell, fins a força més aigües avall del Segre, durant una època s'havia considerat aquesta zona com la divisòria entre l'Alt Segre o l'Urgell actual i el Segre mitjà o l'actual Noguera, ja que geogràficament l'entrada a les muntanyes és molt clara i precisa.

VEGETACIÓ

El massís de Sant Honorat format bàsicament de conglomerats, té una vegetació típica de llocs com Montserrat, Pic-en-cel, Sant Llorenç dels Munts, Busa, Montsant, i d'altres.

A la part baixa de la solana poden distinguir l'alzinar amb marfull (Quercetum ilicis galloprovinciale), format per les alzines, acompanyades d'altres espècies com són el marfull (Viburnum tinus), l'aladern (Rhamnus alaternus), l'arboç (Arbutus unedo). Sota d'aquestes plantes acostumen a viure-hi algunes falgueres, la viola boscana (Viola alba) i sovint l'heura (Hedera helix) que entapissa el terra.

En aquest zona que caminarem abunda molt el boix (Buxus sempervirens) que segons els llocs arriba a ser una espècie arboresciva. Sovint es troba acompanyada per corner (Amelanchier ovalis), l'herba fetgera (Anemone hepatica), i diverses plantes mediterrànies.

Corner

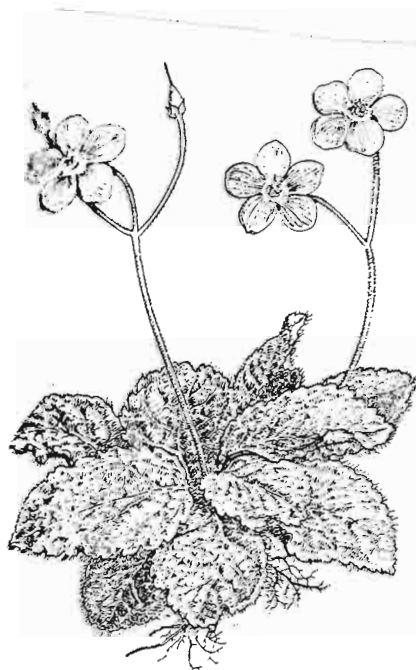

Boix

Però el que més ens ha cridat l'atenció d'aquest massís, és la vegetació dels cingles, sobretot a la Canal dels Tres Ponts, on vam poder observar l'associació de corona de rei amb l'orella d'ós (Saxifraga-Ramondetum myconii), comunitat que arrela sempre a les fissures de les roques verticals. La corona de rei (Saxifraga longifolia), té unes rosetes basals de fulles estretes ribetjades de blanc, aplicades contra la roca com una gran borla capgirada, fins que al cap d'uns quants metres de créixer emet una sorprenent tija florida, de mig metre i més, carregada de flors blanques. L'orella d'ós (Ramonda myconii) disposa de fulles blanques, però aspres, també aplicades i molt peludes -d'on li ve el nom popular- - d'unes magnífiques flors liloses llargament pedunculades.

Corona de rei

Orella d'ós

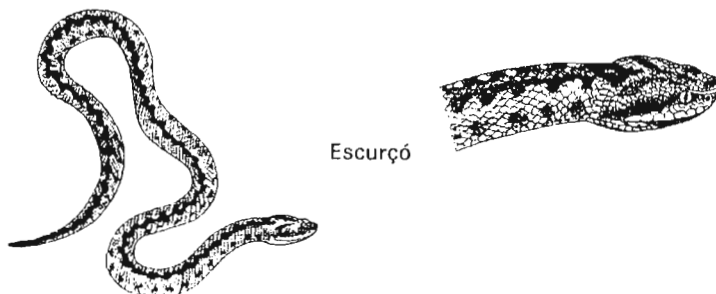
FAUNA

Els habitants més típics d'aquest massís són: el porc senglar molt abundant, principalment aquest any que ens han afirmat que la cacera ha estat molt notable. Un dels llocs on es poden atrapar és a coll de Mu ja que s'amaguen en la balma anomenada La Catedral situada a sota del coll esmentat i allà poden romandre-hi diversos dies amagats.

El corb és un altre animal característic de la zona, donant nom a la roca del Corb que es perllonga vers el S i el SE. En l'època que nosaltres efectuarem la caminada (mes de maig), si tenim sort, podrem veure els joves corbs sortint dels nius situats a les parets rocoses. Els seus pares no els abandonaran fins que no hagin après a caçar i siguin prou espavilats per a emprendre vida pròpia.

Una altra de les bestioles observades durant el reconeixement de la zona fou l'escurçó que és una serp que sol amidar uns 60 cm. El cap és triangular i la cua és afusada i curta. Tota ella és de color marró grisós amb una ziga-zaga més fosca al llarg del dors. Però no és pas la coloració el millor caràcter per a identificar els escurçons. Nosaltres per poc en trepitjàrem un baixant des de Castell-llebre fins a l'Hostal del Boix. La gent de Peramola ens han explicat que són especialment abundants pels voltans de l'ermita de Sant Salvador del Corb. La mossegada d'escurçó es coneix fàcilment perquè deixa dos puntets sanguinosos que tenen una separació de 4 a 7 mm. No és mortal, però cal assistència mèdica.

També en les nostres exploracions poguérem observar a prop de Cortiuda algunes puputs que ens acompanyaren durant una estona en la visita d'aquest indret tan solitari i meravellós a la vegada.

PERAMOLA

De gules una
mola d'argent

El terme municipal de Peramola és situat a la part meridional de la comarca, estès a la dreta del Segre i, per ponent, al límit amb la Noguera (la Baronia de Rialb). De 55,85 km² d'extensió, per llevant el terme termeneja amb el d'Oliana, i constitueix la fèrtil ribera de Peramola. Pel nord és ben delimitat per la serra d'Aubenç. La part central del municipi és accidentada pel que en podríem dir massís de Sant Honorat (1061 m) i la roca del Corb (988 m); dues subunitats ben diferenciades pel característic coll de Mu, continuada al SW per la muntanya de Sant Marc (1090 m).

Actualment el llit del Segre, que seguia acongostat des de Coll de Nargó i formava a tramuntana entre Peramola i Oliana el congost o forat dels Espluvins, ha estat negat pel pantà d'Oliana. El pantà de Rialb, la construcció del qual és imminent, gairebé arribarà a tocar la resclosa del d'Oliana i negarà la part més propera al Segre de la ribera. Excepte un petit sector a ponent, on neix el torrent de Cortiuda, que desguassa al Rialb, tot el terme és de la conca del Segre, al qual desigüen el barranc de les Caubes, el torrent de Rumbau, el barranc de Nerola, el de Peramola i el Torrent Salat, tots els quals es formen també dins el municipi. L'anomenada collada de Miamorta ve a ser, en realitat, l'ample esquenall que uneix el massís de Sant Honorat amb els primers contraforts de la serra d'Aubenç. I diverses fonts: la del Capellà, la del Cóm(o Comb), la de la Baella, la Font Viva, la de Santa Llúcia, del Marianet, la del Ruc, la del Crist, la de les Serquetes, la del Caner(o Cané), la de la Vila i la de Balasc.

Dins el terme hi ha els llocs i antics llocs de Nuncarga, Tragó de Segre, Cortiuda i Castell-llebre; i les ermites de Sant Honorat i Sant Salvador del Corb.

Actualment l'agricultura és encara l'activitat predominant, que es compagina, però, amb la industrial. Hi ha una petita factoria sucursal de la Taurus d'Oliana. Hi treballen només una vintena de

.../...

.../...

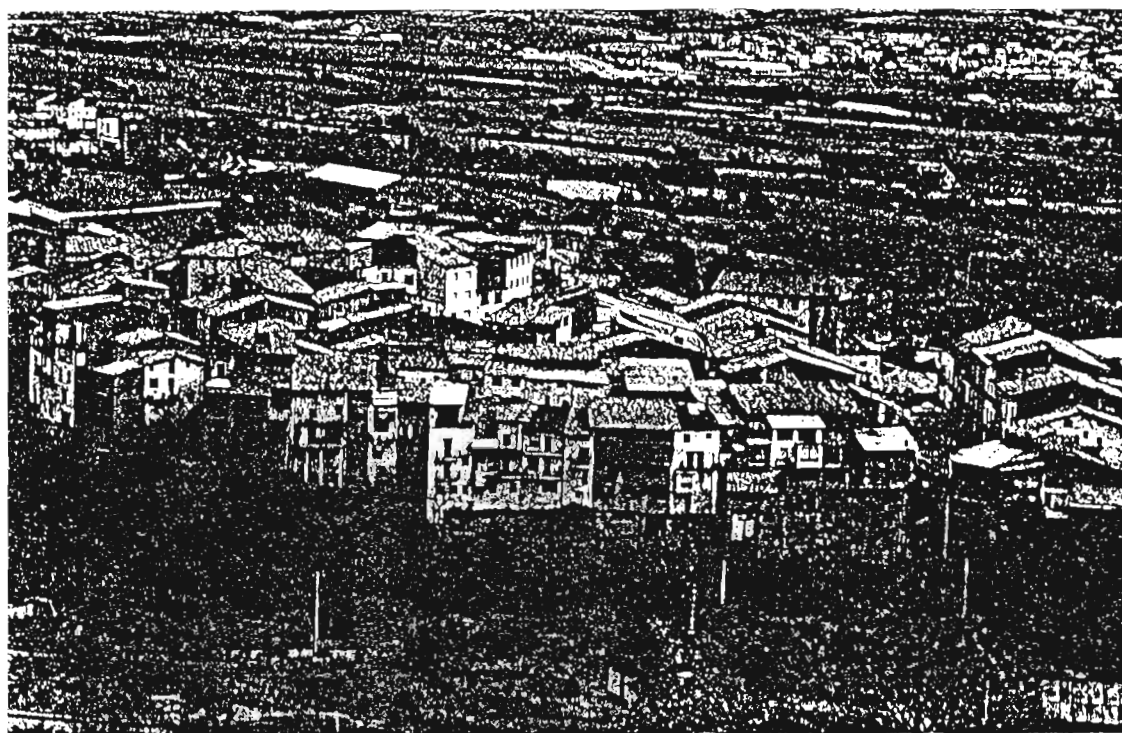
persones, però practicament tot el poble hi col.labora d'una manera o altra(feina a casa). La ramaderia lletera ha incrementat la seva producció, que és enviada a la Seu d'Urgell. Fa temps que s'hi han instal.lat granges de porcs i encara resten alguns ramats. En altre temps s'havien explotat unes mines de bauxita que hi ha a la serra de Sant Marc. Darrerament a la Casa Nova del Pont, vora el Segre, s'ha establert una important piscifactoria.

El 1854, un cens parroquial dóna una xifra de 1006 habitants. En endavant, però, la població anirà disminuint progressivament i, per ara, irreversible. El 1900 hi havia 713 h, 656 el 1940, 573 el 1960, 487 el 1975 i 450 el 1981. De tota manera s'observa algun moviment constructiu.

El topònim de Peramola amb tota evidència es refereix a l'alta mola de pedra que es dreça rere la població, la mola de Sant Honorat, de conglomerats.

El 1026 Petram Molam i els seus termes eren honors d'Arnau Mir de Tost. Pel testament d'aquest personatge, del 1071, el castell de Peramola passà al seu nét Guerau de Cabrera, que fou vescomte d'Ager. Al segle XII són documentats els Peramola, un membre dels quals fou monjo a Sant Cugat del Vallès. Un altre, a la primeria

.../...

PERAMOLA

del segle XIII, fa de testimoni en les donacions que els comtes d'Urgell feren a l'Església de Solsona. Aquest mateix personatge, el 1212, assistí a la batalla de Las Navas de Tolosa i Jaume de Peramola fou, sembla, un dels acompanyants de Pere el Gran al desafiament de Bordeus. El castell de Peramola fou centre de la baronia de Peramola, jurisdicció senyorial que comprenia també els llocs de Tragó, Cortiuda, Castell-llebre i Nuncarga, és a dir que coincidia bàsicament amb el terme del municipi actual.

La vila de Peramola (566 m) és situada a l'esquerra del barranc de Peramola, que separa les serres de Sant Honorat i de Sant Marc, al peu d'aquestes. Hi trobem el Carrer Major, el Carrer Nou, el de l'Església, el del Raval, el Carreró i el carrer de la Poca Farina, on hi ha la capella de Sant Joan. L'església parroquial és dedicada a Sant Miquel, igualment com l'antiga parròquia de Sant Miquel, avui capella del fossar, vora la vila -romànica, amb lesenes i arcuacions, molt restaurada-. De l'antic castell de Peramola es conserven restes sota el Casino i, sobretot, a Cal Racó, casa als baixos de la qual un bell conjunt de voltes de canó sostenen l'edificació. Un arc de ferradura comunica amb el jardí. L'antiga casa del comú, Cal Ribó, té interès arquitectònic; porticada en la part que dóna a la plaça, té una llinda del segle XVII i al sotabalcó les bigues acaben en caps de persona esculpits. La portalada de la casa rectoral, a l'inici del Carrer Major, és força monumental. Els darrers anys, la vila moderna s'ha estès vers la font del Carrer i als costats de la carretera.

Al terme s'han trobat diverses mostres d'indústria lítica del paleolític, sepulcres de fossa al serrat del Balasc, un taller de destrals neolítiques a Cal Corral, al Boix, i a la roca dels Moros, pintures rupestres esquemàtiques. Hom pot esmentar, a més, el dolmen de Coll de Bertran i el megàlit del Coll de Creus a Cortiuda. Per causa del previst pantà de Rialb algun d'aquests jaciments es pot veure afectat, com també diverses de les esglésies del terme, que restaran incomunicades o excessivament properes a l'embassament.

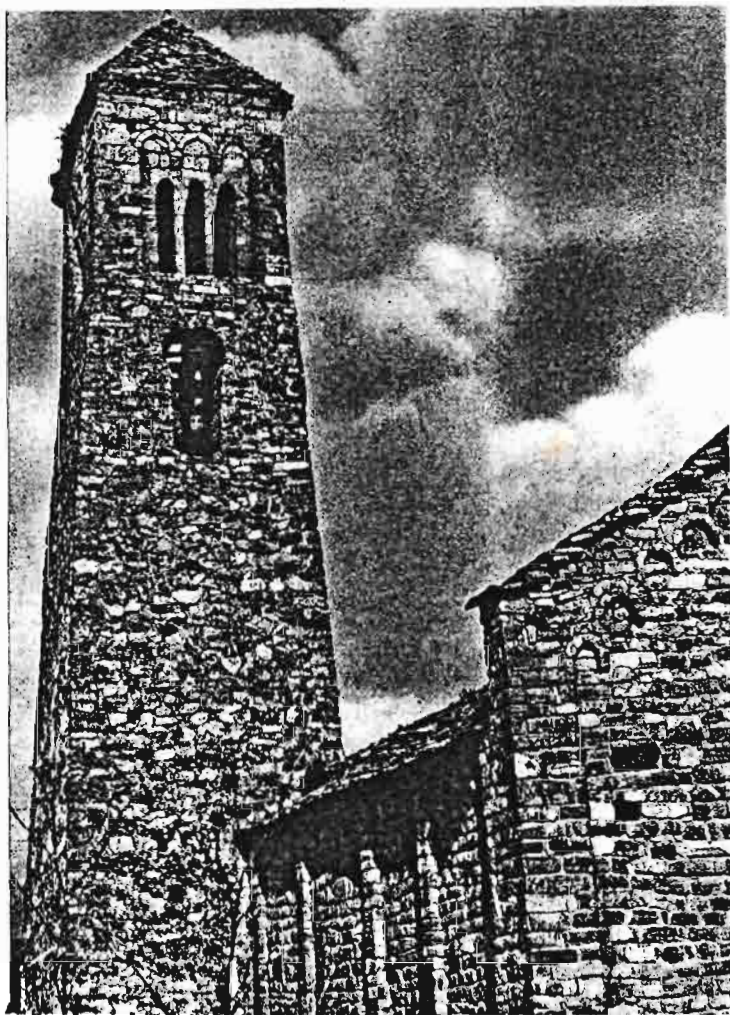
COLL DE NARGÓ

L'antiga església parroquial de Sant Climent de Coll de Nargó -mencionada l'any 839 com a pertanyent a la diòcesi urgellesa-, romànica, és situada al començament de la carretera d'Isona, ja gairebé abastada per les noves cases de la població, envoltada pel clos del cementiri. L'església, que fou estudiada i restaurada per Josep Puig i Cadafalch, el 1946 fou declarada "monumento nacional".

D'una sola nau, coberta amb volta de canó, l'absis és ornamentat exteriorment amb bandes i arcuacions. L'església és adossada a una torre campanar pre-romànica, de planta rectangular (380x450 cm) i forma atalussada. En efecte, la torre s'estreny per a formar el tronc de piràmide, a sacsejades, l'evidència de les quals depèn del mur que s'estudii. On es veuen més clar és al mur de llevant. Així podem distingir tres cossos, el primer, on hi ha la porta; el segon sense obertures; i el tercer, amb el primer rengle de finestres. El prisma de l'últim pis és més tardà. Al darrer pis del cos piramidal hi ha a cada cara finestres de ferradura que semblen més a viat portals elevats. Caldria esbrinar si tots quatre són d'origen o bé si algun fou obert en la restauració de la torre; fruit d'aquesta és el darrer pis, amb finestres triforades sota arcuacions.

L'església té adossada a migdia la planta d'una estreta nau acabada a llevant en semicercle; només se'n conserven les primeres filades. Més curta que la nau romànica, és possible que hagués pertangut a una església un xic anterior.

193. Sant Climent (Coll de Nargó, Alt Urgell).
El campanar.

*D'atzur, la Verge Maria
d'argent, nimbada d'or,
assegada a un tron d'or
amb l'infant Jesús d'argent
agafat al seu coll i nibat
d'or, i portant un ram
florinat de tres flors de lis
d'or a la mà dreta i un
bàcul episcopal també d'or a
la sinistra (emprat el 1493).*

LA SEU D'URGELL

Els origens de la Seu d'Urgell els trobem en la primitiva Orgellia esmentada per Plini i Estrabó. Era situada en el camí de Julia Lybica (Llívia) a Ilerda, damunt el turó de Castellciutat, baluard estratègic que domina el pas obligat del camí per la vall del riu. Sembla que l'indret on s'assentà la ciutat romana havia estat ocupat anteriorment pel poblat prehistòric d'Arse-durgui. La ciutat romana hauria estat, segons Ptolomeu, capital dels ilergets, o dels ceretans segons aquells autors citats, Plini i Estrabó.

A l'antic terme municipal de la Seu d'Urgell, de 10,15 km², el 1971 li fou annexat el proper de Castellciutat, raó per la qual l'extensió del municipi actual és ara de 14,89 km². El terme tradicional s'estén al centre de la plana o ribera de la Seu, formada pel Segre a la seva confluència amb la Valira, d'uns 7 km de longitud.

Els primers fogatjaments, posteriors a la Pesta Negra, donen una xifra de 294 focs. Disminuïren més encara a la segona meitat del segle XV, per causa de la guerra contra Joan II i de les seves derivacions (199 focs a la fi de segle). La població no es va refer fins a la fi del segle XVI (400 focs el 1595) i sembla que en gran part fou a causa de la immigració de gascons i occitans. El 1787 hi havia 596 focs. El cens de 1830 dóna una xifra baixa (1313 h), però els següents arriben a doblar-la: 2899h el 1842, 2989h el 1854 i 2966h el 1860; mentre que el primer cens realitzat en temps d'Isabel II, el 1857, pot semblar exagerat (3126h), el parroquial de 1854 sembla força precís. La població de la Seu hi consta repartida en dues parròquies: la de Sant Ot, amb 420 cases i 2666h, i la de Sant Miquel, amb 52 cases i 311h (en total, doncs, 2989h). Al tombant de segle i primers anys de l'actual la població s'estabilitza sobre un xic més de 3000 habitants.

El 1981, a l'antic terme de la Seu d'Urgell, sense comptar-hi Castellciutat, hi vivien 9369h. Les causes d'aquest augment tan gran dels habitants s'han de cercar en la prosperitat industrial de la

.../...

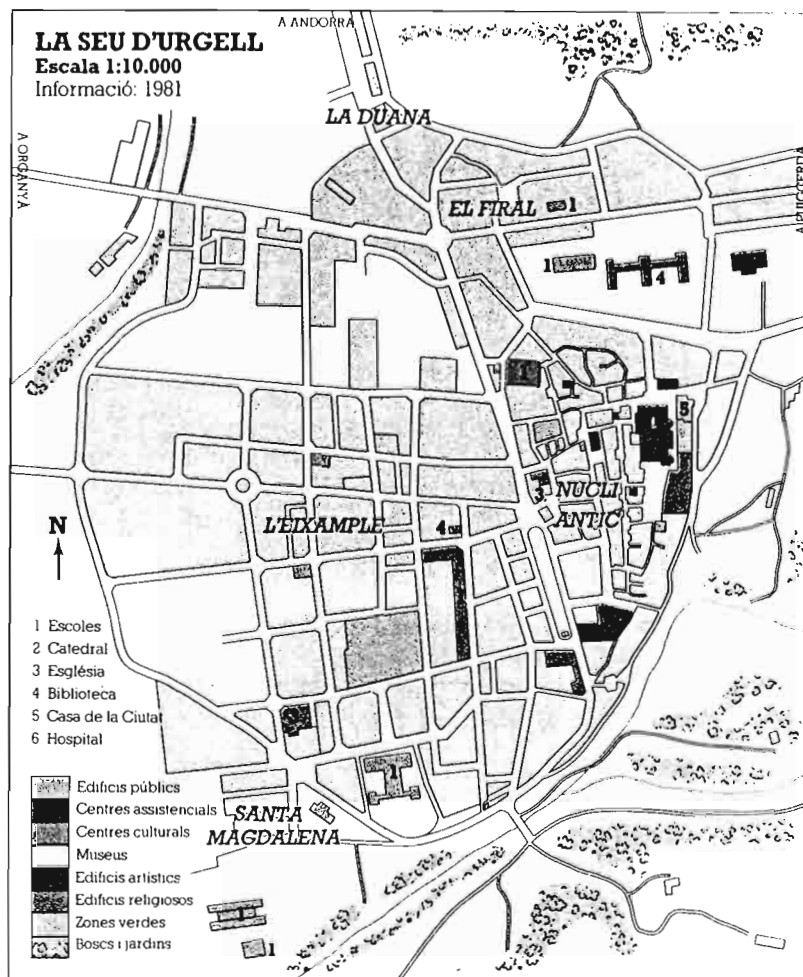
població sobretot; també en el millorament de l'agricultura i l'atracció que realitza la ciutat vers els pobles de la rodalia, i, així mateix, la proximitat d'Andorra, on diàriament es desplacen a treballar més de 600h de la Seu d'Urgell.

El nucli antic de la ciutat s'estén entre el carrer de Sant Ot i el camí de Sota Palau, aquest sota el palau del bisbe i proper al Segre. Sembla que antigament la ciutat tenia en els rius

propers (el Segre i el torrent que entrava pel carrer de Capdevila) una defensa natural; açò abans de la construcció de les muralles.

El nucli antic de la ciutat actualment és delimitat a tramuntana per una aglomeració urbana de cases i carrerons, centrat pel notable edifici de la catedral d'Urgell i el seu conjunt romànic. Fou a partir d'aquest centre que es formà la població primera, que començà d'emmurallar-se a partir del 1200, tot aprofitant per a la defensa les sòlides construccions eclesiàstiques. Per oposició a altres nuclis o ravals que sorgiren, propers, a la baixa edat mitjana, la vila vella prengué el nom de Soldevila. A capdevila, i entorn de l'església de Sant Nicolau, del s.XIII, sorgí la vila nova o pobla de Capdevila. L'església aquesta, que no ens ha pervingut, sembla que era situada on hi ha ara Cal Trilla.

Practicament fins a la primeria del segle XX la població de la Seu d'Urgell restà circumscrita al recinte murallat medieval. Aleshores, enderrocades les muralles, comencen a sorgir ravals fora muralla, al llarg dels camins de sortida.

L'edifici més notori i monumental del nucli antic de la Seu, entorn del qual s'ordena aquesta part de la ciutat, és la catedral d'Urgell, dedicada a Santa Maria. Bastida al mateix lloc que les dues anteriors que són documentades, la catedral és una fortalesa imponent, que moltes vegades ha estat el darrer lloc de resistència.

De la primera catedral, la qual fou consagrada pel bisbe Sisebut d'Urgell el 839 (això si acceptéssim com a bo aquest document; altres, però, del mateix període, documenten l'existència d'una església catedral), només es conserva l'acta de dotació, però cap resta constructiva. De la segona, la que fou edificada pel bisbe Ermenegol (1010-35) i consagrada pel seu successor, Eribau, al cap de cinc anys de la mort d'aquell, se'n desconeix l'estructura i només se'n conserva l'ara de marbre blanc de l'altar; devia ser semblant a les esglésies contemporànies de Ripoll o de Cardona.

La catedral actual fou iniciada pel bisbe Ot (116-22) i rebé un impuls decisiu el 1175, en encarregar-se de la seva continuació el mestre Ramon Llobard per contracte estipulat amb el capítol. Llobard, com indica el seu nom i la seva obra tan relacionada amb l'església de Sant Michele de Pavia, sembla que era d'origen italià.

Els afegits posteriors: l'elevació dels campanars, la capella del Santíssim amb una interessant portalada barroca, la sagristia del Vi, desfiguraven l'estructura romànica, com també la nova ornamentació neoclàssica de l'interior amb guix, del segle XVIII, que fou llevada en la restauració. Aquesta fou realitzada en dues etapes: la primera, duta a terme per l'arquitecte i historiador de l'art Josep Puig i Cadafalch el 1918, retornà l'interior al seu aspecte originari, i la segona, realitzada entre el 1955 i el 1974, ha posat al descobert el bell portal septentrional i ha completat la restauració. Ara es pot apreciar perfectament la magnífica catedral romànica, única a Catalunya per la seva unitat de construcció en un estil pur italianitzant.

És una basílica de tres naus i transsepte molt llarg (amb cúpula sobre el creuer), en el qual s'obren cinc absis a llevant, però només el central sobresurt exteriorment (és dotat d'una elegant galeria superior i té un absidiol buidat interiorment), mentre que els laterals s'inscriuen en el gruix del mur. Les voltes són de canó,

.../...

*L'extrem de llevant
de la catedral
d'Urgell, amb el seu
magnífic absis central
(ornat amb una
elegant galeria a la
part alta) i mostrant
tot el desplegament
de l'ampli creuer*

.../...

reforçada la de la nau central i d'aresta les laterals. Els pilars són de secció cruciforme amb columnetes als angles. Hi ha cinc portals, tres a la façana principal de ponent i els altres a tramuntana i a migdia; aquests són els més decorats, possiblement del segle XIII. Dues torres octogonals emmarquen el frontispici, ornamentat a la part superior per arcuacions i sanefes i, sobre el portal principal, dos lleons molt deteriorats. Dues torres majors, rectangulars, s'alcen a banda i banda del transsepte.

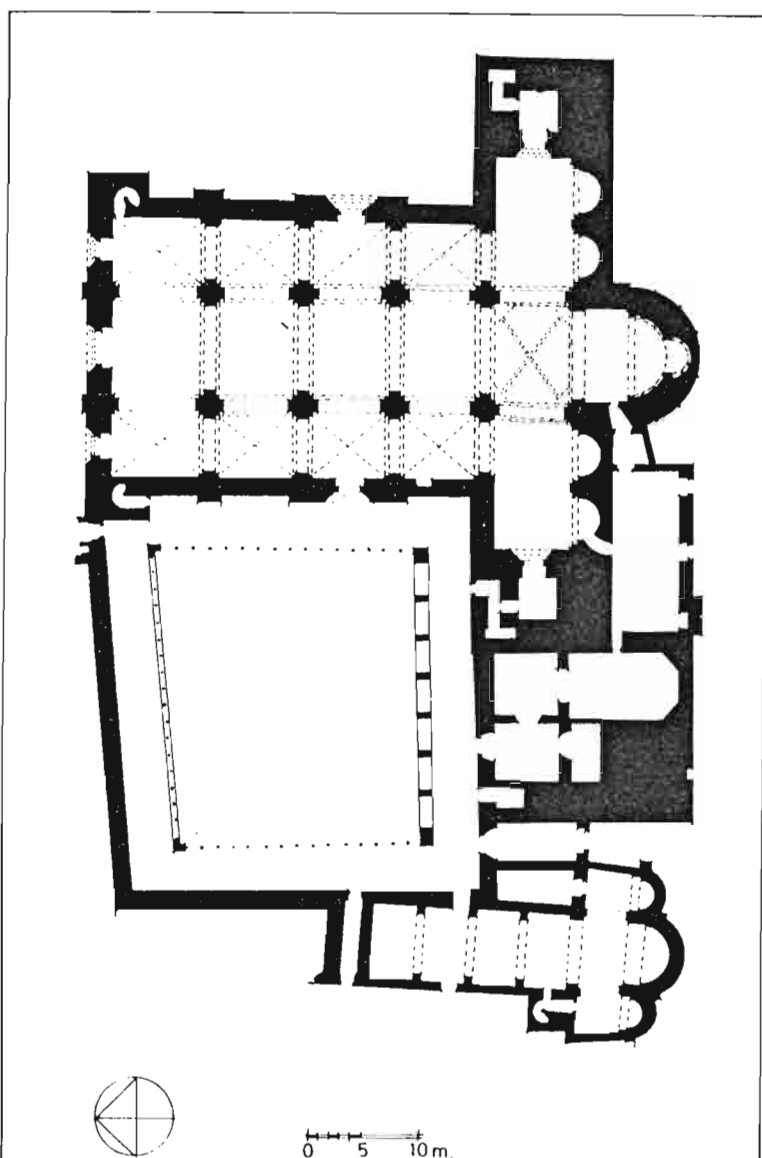
El claustre, situat a migdia de la catedral, té planta rectangular. Tres de les seves ales conserven la galeria romànica, mentre que la de llevant fou substituïda el 1603 per uns arcs i pilastres sense decoració. Els capitells del claustre mostren una clara influència rossellonesa. Esculpits en dur granit, ostenten termes ornamentals o figuratius.

Presideix l'església la imatge romànica de la Mare de Déu, patro

.../...

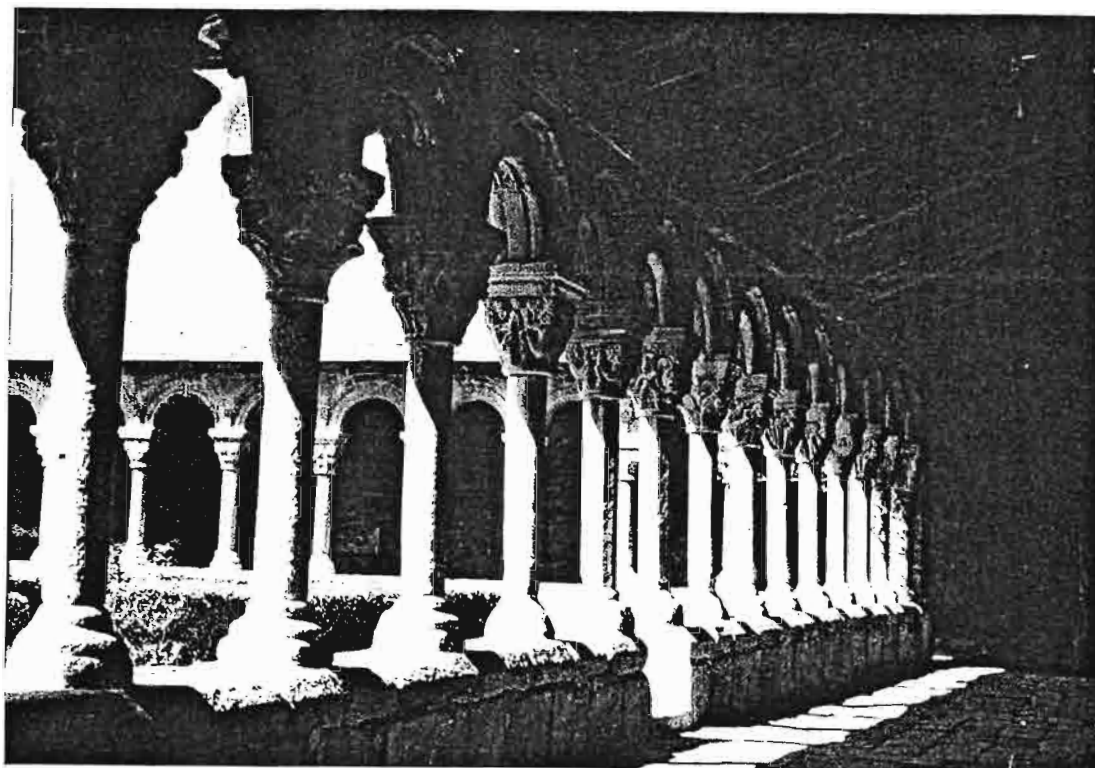
.../...

na de la ciutat, talla policromada del segle XIII (restaurada el 1922). És situada dins l'absidiol de l'altar major. Se que actualment hom tendeix a anomenar-la la Mare de Déu d'Urgell, el nom popular és el de la Mare de Déu d'Andorra, perquè segons la tradició hi havia estat amagada durant la invasió sarraïna. La catedral, d'altra banda, mostra nus els paraments i la seva bella arquitectura, desproveïda de decoració, ja que l'ornamentació pictòrica antiga és escassa, els altres foren destruïts diverses vegades i altres elements (cadirat gòtic del cor, retaule d'argent daurat(1350) i retaule

de talla policromada(1631), han desaparegut. Les pintures que decoraven l'absis del costat de l'Epístola proper a la torre del transsepte, i que entre d'altres representacions mostren la de la Santa Cena (segle XIII), es conserven al Museu Episcopal de Vic.

Annex a la catedral hi ha el Museu Diocesà d'Urgell, instal·lat a la capella de la Pietat del Claustre, del segle XVI. En l'actualitat aplega un conjunt de 386 peces, compendi d'art religiós i popular dels segles X-XVIII. Els fons provenen del tresor de la catedral, de l'Arxiu Capitular(còdex i butlles) i de diverses esglésies de la diòcesi. De les peces exposades es destaca en pintura mural l'Adoració dels Reis, pintures romàniques de València d'Àneu. De pintura sobre taula, el retaule gòtic d'Abella de la Conca, obra de Pere Serra. D'escultura en pedra, el retaule gòtic de Sant Bartomeu de Cubells; en

.../...

fusta, és una peça bellíssima i l'escultura renaixentista de la Dormició de la Verge, talla de Jeroni Sanxo del 1549; també excel·leix dins el seu estil la talla romànica de la Mare de Déu de Ginestarre. El sarcòfag, en argent, de Sant Ermengol és una obra excel·lent d'orfebreria, obra de Pere Llopard (1755). Dels llibres i manuscrits exposats es destaca el Beatus de la Seu d'Urgell, manuscrit miniat d'importació mossàrab, de la fi del segle X, que conté els comentaris de l'Apocalipsi del Beat de Liébana.

Prop de la catedral d'Urgell s'aixeca el Palau Episcopal, antic en els seus orígens, reformat a la primera dècada del segle XV i refet a la segona meitat del XIX per decisió del bisbe Caixal i Casañas. Ha estat restaurat i ampliat entre el 1973 i el 1975.

Adossada al claustre de la catedral hi ha l'església de Sant Miquel, romànica, ara ben restaurada. És l'únic edifici conservat del conjunt monumental que erigí el bisbe Sant Ermengol abans del 1035. La capella, amb porta al claustre, té planta de creu llatina: una nau amb transsepte; aquest és capçat a llevant per tres absis semicirculars, major el central, ornamentats exteriorment, amb lesenes i arcuacions. Antigament era dedicada a Sant Pere, i va rebre la segona advocació, de Sant Miquel, quan la capella d'aquest nom que

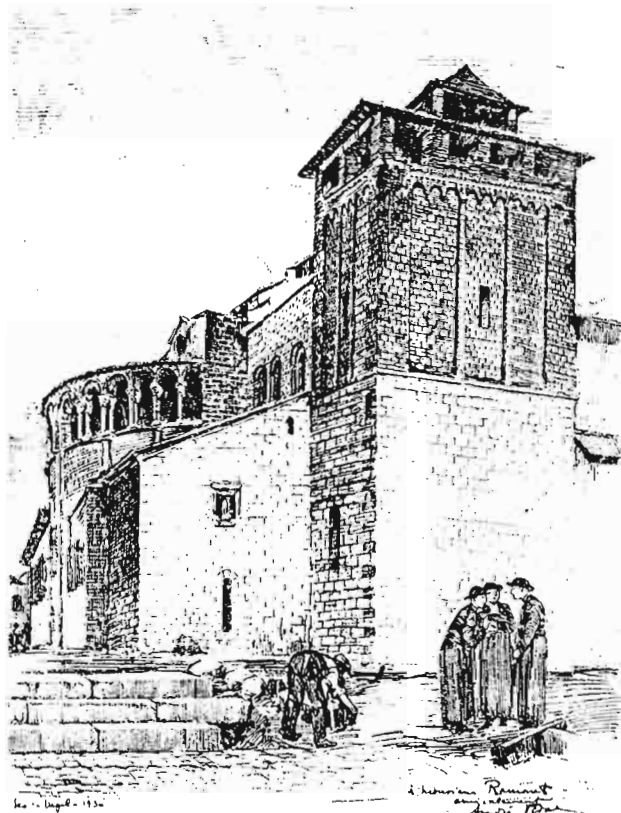
.../...

era situada vora el portal de Cerdanya va ser donada als dominicans. Els dos sants presideixen el seu retaule gòtic, avui conservat al Museu d'Art de Catalunya. També és en aquest museu la decoració mural romànica (pintura) del seu absis central centrada per la figura del Pantocràtor amb els símbols dels evangelistes i, sota, les figures de diversos sants.

L'arquitectura civil de la Seu d'Urgell, sense ser tant espectacular com la religiosa, té un notable valor. El nucli més important és a la vila vella, principalment al carrer dels

Canonges(abans de Santa Maria), que és el més antic, i també el carrer Major. Casa per casa potser no tenen un valor extraordinari, però en conjunt forma una obra compacta i harmònica. El Carrer dels Canonges és gairebé porticat tot ell en les dues bandes. Hi ha arcs de mig punt, però els més característics són els apuntats. Aquest carrer ha estat sotmès els darrers anys a un procés de restauració de façanes i de rehabilitació d'edificis; a més que s'ha posat a pedra vista en alguns trams i s'han eliminat els colors blaus i llampants. El resultat assolit ha estat ben digne.

Entre el carrer dels Canonges i el Palau Episcopal hi ha el Patí de Palau. A l'extrem sud del mateix i al costat del palau hi ha el jutjat, construcció neoclàssica sense gaire aspiracions, però amb tres escuts de pedra policromada ornamentant la façana, el més gran dels quals correspon a les armes de Carles III. A la part del nord d'aquesta plaça s'està edificant una llar dels Avis. És aquest l'edifici més contestat i polèmic de la ciutat. D'obra vista i amb predomini de l'horitzontalitat, però poc adaptat als edificis romànics que el circumden.

Catedral de la Seu d'Urgell. Torre del campanar i absis. Dibuix d'Andreu Vidal, de l'àlbum descriptiu, històric i artístic «Seu d'Urgell i Andorra». Barcelona 1930. Text en català, castellà, francès i anglès.

El carrer Major és potser encara de més valor arquitectònic que el dels Canonges, de regust classicista de gran interès pel moment en què es realitzà, bàsicament al segle XV. Tota la banda de ponent i del nord és porticada -per això s'ha convertit actualment en el carrer més comercial per excel·lència-. Se'n destaquen diversos edificis: la Casa de la Ciutat, emplaçada al portal de Cerdanya, entre les esglésies de Sant Domingo i la catedral. Aquí hi hagué l'església romànica de Santa Eulàlia, de la qual resten vestigis a la part baixa dels murs actuals.

De l'arquitectura més recent destaca l'Escorxador, d'estil modernista, que malauradament ha de desaparèixer.

A la fi de 1977 es creà la Societat Cultural Urgellitana, amb l'objectiu de donar a conèixer la història i l'art de les comarques del bisbat d'Urgell. La societat edita des del 1978 l'anuari "Urgellia", on es publiquen treballs d'història, transcripció de documents, el catàleg del Museu Diocesà, bibliografies, etc.

Una de les institucions culturals que ha gaudit d'una vida més llarga modernament ha estat el Cine-club, que es fundà el 1967 amb el nom de Cinefòrum La Seu, i prengué el nom actual el 1972. Dels anys seixanta és també la implantació d'Òmnium Cultural, que té gran arrelada a la ciutat; la seva principal activitat és la de fer classes de català per a adults. També, actualment, el reciclatge del professorat a través de la Càtedra Mossèn Pere Pujol.

ALT URGELL

<u>municipis</u>	<u>km²</u>
Alàs	57,06
Anserall	170,93
Arsèguet	10,52
Bassella	70,80
Cabó	79,51
Cava¹	28,09
Coll de Nargó	153,72
Estamariu	21,39
Figols d'Organyà	102,24
Lavansa	106,39
Montferrer de Segre	177,46
Noves de Segre²	103,60
Oliana	31,92
Organyà	11,54
Peramola	55,58
el Pla de Sant Tirs	104,89
la Seu d'Urgell	14,89
Tuixén	68,43
Alt Urgell¹	1 368,96

1. Sense els 13,96 km² del Quer Foradat
2. Sense Castellàs (Pallars Sobiràs)
3. Sense el Quer Foradat i el Pont de Bar (Baridà) i sense Castellàs (Pallars Sobirà)

GOIGS EN LLOANÇA DE NOSTRA SENYORA DE CASTELL-LLEBRE PATRONA DE LA BARONIA DE PERAMOLA BISBAT D'URGELL

Puix entre penyes, Maria,
voleu ésser venerada:
*Siau nostre empar i guia,
de Castell-llebre invocada,*

El Baró de Peramola
vostra imatge va trobar,
quan del riu Segre a la vora
es divertia en caçar;
una llebre va aixecar
que en Vós quedà refugiada.
Siau...

De tan sortosa ventura
el Senyor quedà admirat,
i us venera, Verge pura,
a vostres plantes postrat;
i a Peramola aviat
porta joia tan preada.
Siau...

Molt poc temps vostra imatge
de la vila fou tresor;
només en féreu estatge
un dia de dolç enyor.
Tornar volgué vostre amor
al lloc on fóreu trobada.
Siau...

Fer-vos aquí una capella
tot el poble va votar,
i els devots troben en ella
l'auxili més singular.
Volgueu, Mare, demostrar
que sou de tots advocada.
Siau...

El Ròdol, que ens fa memòria
d'un prodigi continuat,
del Segre - cosa notòria -
intacta sempre ha quedat.
Per Vós mai no ha triomfat
la passió més desbocada.
Siau...

Tres llums, oh divina Aurora,
alguns dissabtes d'Advent
i de setembre, a certa hora
s'han vist pujar clarament.
Sigui amb vostra llum ardent
la nostra ànima inflamada.
Siau...

Tots els anys, en processó,
pugen moltes poblacions:
Aguilar, Cortiuada i Ponts,
com Oliana i Tragó;
Peramola amb devoció
entre totes s'ha esmerada.
Siau...

La salut en malaltia,
aigua en l'esterilitat,
per Vós, oh Verge Maria,
promptament Déu ens ha dat.
El Cel per vostra pietat
ens lliuri de pedregada.
Siau...

Tants miracles, Reina, obreu,
que excedeixen tot guarisme,
de les forces de l'abisme
i del mal ens deslliureu.
Tot enemic aterreu,
com torre fortificada.
Siau...

Sou d'aquesta Baronia,
la defensa i baluard;
tot el veïnat confia
en aquest potent resguard,
i tenim en vostre esguard
la millor vida afermada.
Siau...

Puix entre penyes, Maria,
voleu ésser venerada:
*Siau nostre empar i guia,
de Castell-llebre invocada.*

R). Pregueu per nosaltres santa Mare de Déu. R). Perquè siguem dignes de les promeses de Crist.

P R E G U E M

Concediu, o Déu misericordiós, un confort a la nostra fragilitat; perquè, mentre anticipem la festivitat de la gloriosa Mare de Déu, amb l'auxili de la seva intercessió, ens redrecem de les nostres iniquitats.

Pel mateix Senyor nostre.

Les muntanyes del contorn de Castell-llebre, al costat esquerre del riu Segre, a les terres del pre-Pirineu, devien ésser poblades ja en les èpoques prehistòriques, a jutjar per les pintures rupestres descobertes al roc de Rumbau. Aquestes pintures palesen les primeres inquietuds religioses dels més llunyants avantpassats nostres.

Després, els cristians, en aquest indret, bastiren també un temple. Tal vegada una esglésiola visigòtica.

Aquest monument, que ha sofert diverses reconstruccions com ho denota la nau de transició, quelcom posterior a l'absis, i la torre campanar, ha estat restaurat amb considerables despeses.

La imatge de Maria (Nostra Senyora de Castell-llebre) que presideix el temple, és una talla gòtica de 18 cm. d'alçada, d'alabastre. La imatge representa la Mare amb el Fill al braç esquerre i en la mà dreta porta una flor.

“Conta la tradició que l'ermita fou construïda en l'època medieval, en virtut d'un succés curiós: Trobant-se el senyor feudal de Peramola caçant en les voreres del riu Segre i en el lloc conegut pel RODOL, va sorprendre una llebre; la perseguí amb el seu cavall i va atrapar-la al cim d'un pujol on s'havia aturat, acollint-se al peu d'una imatge de la Mare de Déu. La vila de Peramola va construir per tal motiu l'ermita coneguda per la MARE DE DÉU DE CASTELL-LLEBRE”. Antiga parròquia que des de primers de segle constitueix un agregat de la de Peramola.

A uns 8 km. d'Oliana i a menys de 4 de Peramola “un camí retallat en la crosta de la muntanya dona accés a l'ermita romànica que, com un sentinella, guaita les aigües del Segre” i les fèrtils terres de la Plana.

I abans de cloure aquest curt retall històric, em plau d'assabentar-vos que tots els anys, el tercer diumenge després de Pasqua, s'hi celebra un gran aplec.

Ramon Porredon, Prev.

Enfada *Resposta 3/4*

Puix ca-tre pan-yes, Ma-ri-a, vo-leu é-s-ser ve-ne-ra-da: Si au nos-tre em-par i guí-a, de Cas-tel-le-bre in-vo-ca-da. De Cas-tel-le-bre in-vo-ca-da. El Ba-ró de Pe-na-mo-la vos-tra i-ma-tge va tro-bar, quan del riu Se-gre a la vo-ra es di-ver-tí-a en-caçar; u-na lle-bre va a-re-car que en Vei-que-dà re-fu-gi-a-da: Si au

ITINERARI

HOSTAL DEL BOIX, GRAU DE PORTA, CASA DEL CORB,
SANT SALVADOR DEL CORB, COLL DE MU, SANT HONORAT,
CASTELL-LLEBRE, BALMA DE LA ROCA DELS MOROS,
HOSTAL DEL BOIX.

- 0h 00' S'inicia la caminada a l'hostal del Boix (580 m d'altitud), emplaçat al peu del massís de St.Honorat-Roca del Corb; és una magnífica base d'excursions per la rodalia. Antiga casa de pagès, va ser convertida en hostal l'any 1933. Traspassem les dependències que ofereixen, exteriorment, un confort innegable; a mà dreta resta la capella de la Mare de Déu de Gràcia, sense gaire interès artístic però molt ben agençada.
- 0h 02' Resta a l'esquerra el dipòsit de l'aigua. Al cap de poc tornem a l'esquerra per un corriol que s'enfila ben decidit en direcció SO.
- 0h 05' Deixem el corriol, que segueix més planer, per emprendre'n un altre més pujador, cap a la dreta. Al cap de poc transcorre amb un call que en dificulta el pas durant cent metres.

l'agulla del Corb

- Oh 15' El sender, pedregós, sempre ascendent, s'acosta a la base d'una paret rocosa. El ferm del camí apareix ara empedrat; som en el característic pas entre roques anomenat Grau de Porta. Després d'aquesta forta ascensió reposem cinc minuts per a recobrar l'alè i esperar els darrers resseguers.
- Oh 20' Reprenem la marxa; d'ara endavant el camí planeja per un bosc de pins més obac i aviat torna a pujar, si bé més lleugerament.
- Oh 29' Cruïlla de camins. Girem a l'esquerra per la pista més superior. A partir d'ara perdem durant una estona els senyals blau i vermell que ens acompanyaven des de la sortida.
- Oh 32' Ens situem dalt la carena principal, que enllaça la Roca del Corb amb el seu darrer contrafort del SE: el Roc de Nerola. Trobem restes d'una pista que remunta per la carena; la seguim en direcció N. El camí ofereix una bona perspectiva de la ribera de Peramola, que neix a Cortiuda.
- Oh 41' Deixem, a mà esquerra, arran del camí, la boca d'un avenc: el forat de Nerola (diaclassa en conglomerat). Seguint en la mateixa direcció, comencen a aparèixer, a tramuntana, les curioses canals de la mola de Sant Honorat. En destaca una roca, en forma de columna inclinada, que deixa passar la claror pel darrera; és una prodigiosa roca foradada, visible des de molts llocs.
- Oh 43' El camí revolta a l'esquerra, i apareix davant nostre un peculiar monòlit: l'agulla del Corb. Al seu costat, a la roca de la dreta, unes enlairades ruïnes desafien el cingle: es tracta de l'absis de l'ermita de Sant Salvador. La pista avança cap a la base de l'agulla del Corb per girar, tot seguit, a la dreta; abans d'iniciar la corba, però, a la nostra esquerra arrenca un corriol ascendent: és el camí de la casa del Corb, que seguirem. En aquest punt l'eco ressona esplendorós.
- Oh 45' Hem arribat al collet, sota mateix de l'agulla del Corb. Ara seguim en direcció W, per un caminó hervós i planer en la part superior de la cinglera. La vista és impressionant; observem, a baix, la pista que de Peramola mena a Cortiuda (coneguda ja per l'organització en els preparatius)
- Oh 49' Casa del Corb. Inversemblant habitacle troglodític, que aprofita la base d'una gran balma natural oberta a migjorn; tancada, al davant, per una tosca paret de tàpia, l'interior és dividit en compartiments d'acord amb les necessitats del seu moment i aprofitant tot l'espai disponible; fins i tot en un racó hi ha un forn de pa. Testimoni d'unes formes de vida més properes al neolític que no pas a la nostra època, el cas d'aquest habitatge esdevé més alligonorador si pensem que va ser ocupat fins als voltants dels anys vint del nostre segle. Parada de cinc minuts per a contemplar el lloc.
- Oh 54' Emprenem el retorn fins al collet i a la pista on ens hem desviat. Per a tal fi, agafem un corriol que flanqueja,
.../...

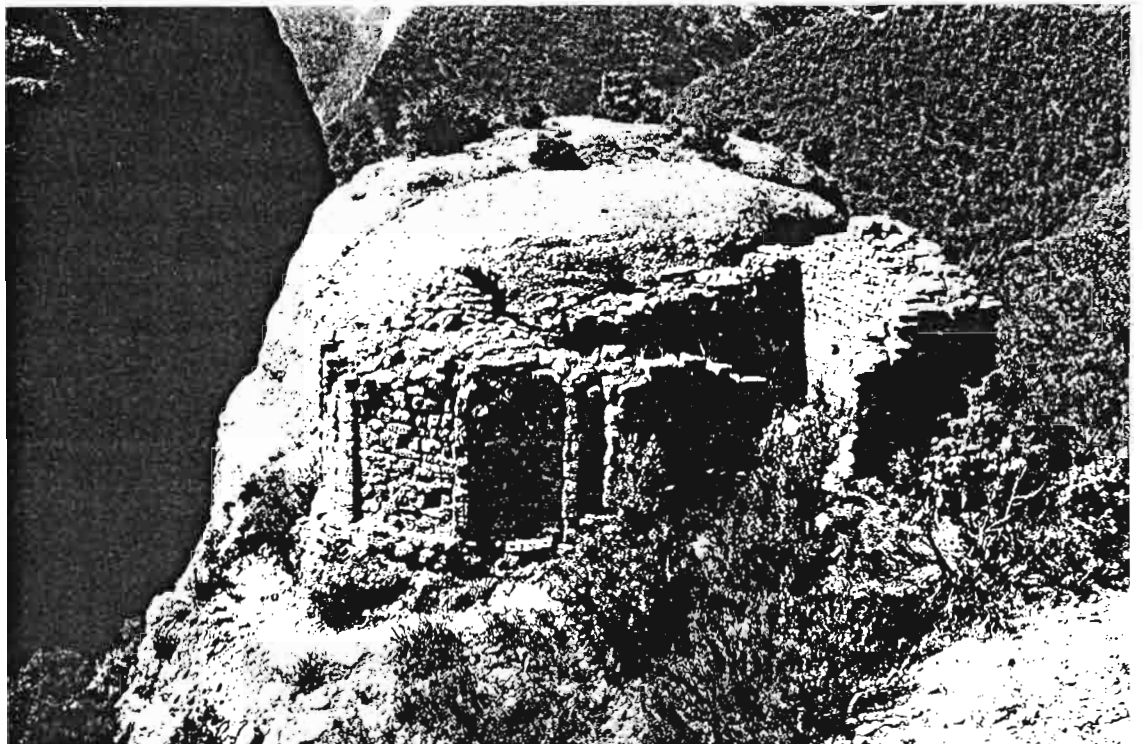
.../...

inicialment, la base del cingle. Hom pot observar d'altres roques balmades abans d'arribar al collet.

0h 59' Arribem al mateix punt de la pista que havíem deixat. La reprenem, ara, en direcció N. Ben seguit trobem, uns quants metres per damunt del camí, les restes d'un corralot abandonat que aprofita la protecció d'una balma. En aquest punt retrobem els senyals blau i vermell (A partir del 1979, el Club Excursionista Pirenaic va iniciar el marcatge i la senyalització dels camins del massís de Sant Honorat, prenent com a punt de partença l'hostal del Boix. Els senyals, vermells i blaus, ajuden a mantenir l'orientació, que en algun punt arriba a fer-se difícil).

1h 03' Un rètol grafiat amb pintura blava sobre una roca, a l'esquerra del camí, ens indica l'immediat inici del corriol que porta a l'ermita de Sant Salvador; a l'esquerra del camí. Aquest senderó, poc marcat, s'enfila decidit pel pedregós pendent fins assolir el mateix llom de la carena. L'ascensió és un xic difícil; és convenient seguir els senyals, a voltes les de pintura a voltes les fites d'un pilonet de pedres.

1h 15' Assolim la part superior de la roca; un dels punts culminants de la serra del Corb (950 m d'altitud) que permet gaudir d'una excel·lent perspectiva local, amb el característic coll de Mu sota nostre, i una extensa visió des de la serra d'Aubeng fins a Oliana. Les ruïnes de l'ermita apareixen darrera la carena, en un extrem del serrat, al costat de l'agulla del Corb. Reculem uns pocs metres i hi descendim. Parada de 10 minuts. Sant Salvador del Corb és una curiosa capella romànica, tant per les seves característiques -és

ermita romànica de Sant Salvador del Corb

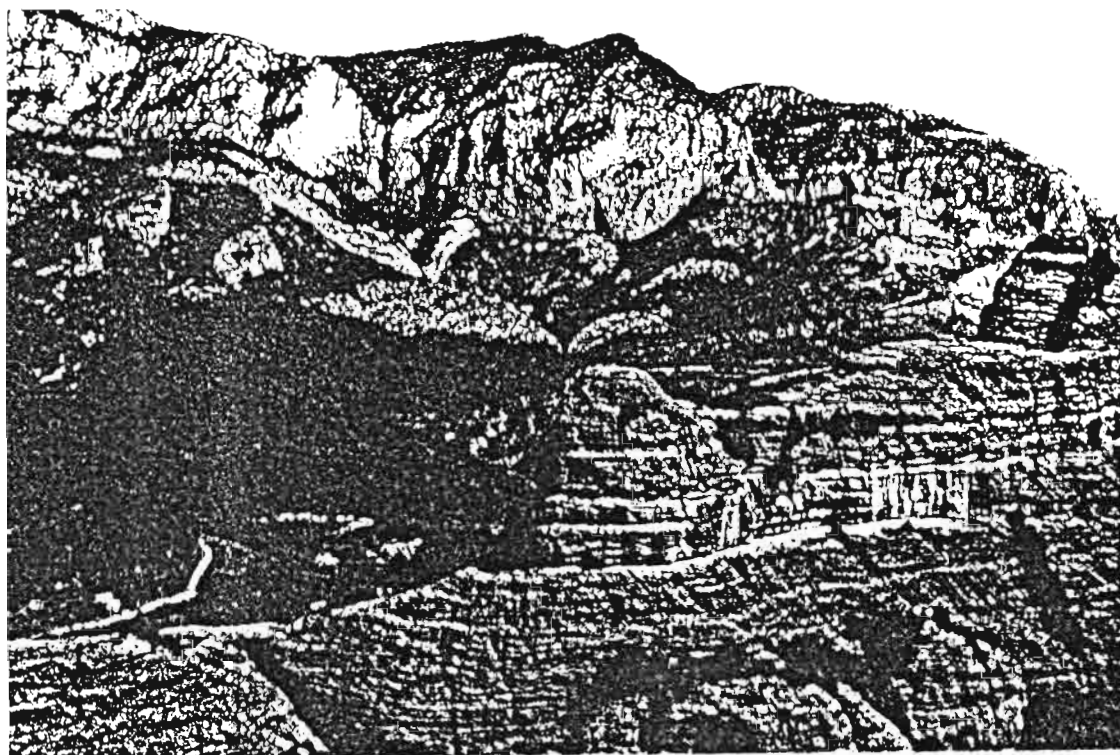
considerada la més petita del romànic català- com per la peculiar situació: afermada directament a la roca, a frec de cingle. És lamentable el seu estat ruïnós. Sobre l'origen de la qual se'n desconeixen dades concretes. Resta d'empeus l'absis, amb arcuacions i bandes llombardes, i una part dels diversos murs. Hom assegura que en aquest lloc hi ha gran quantitat d'escurçons.

lh 25' Iniciem la davallada, amb la mateixa precaució.

lh 35' Ens situem en el mateix punt del camí que havíem deixat. Seguim la pista que ara revolta la base de la roca del Corb, devers l'immediat coll de Mu, que comença a perfilar-se clarament a la nostra dreta. Sota l'esmentat coll pot distingir-se una grandiosa cavitat balmada, anomenada la Catedral. Abans d'arribar al coll, a la nostra esquerra, entre les masses de roca, trobem una escletxa per la qual podríem accedir, sense dificultat, a dalt de la mola del Corb; altiplà rocallós inabastable per altres cantons. El camí esdevé corriol.

lh 46' Deixem el caminó que mena a Cortiuda i baixem, a la dreta, cap el coll de Mu que veiem ja molt proper.

lh 48' Coll de Mu (900 m d'altitud). Constitueix l'enllaç, dins el mateix massís, de les seves dues unitats diferenciades: la serra o mola del Corb i la serra o massís de Sant Honorat. Obert de SE a NW, té l'aparença de ser una autèntica frontera de paisatges: d'una banda, la immensa muralla calcària d'Aubenç; d'altra banda, la ferèstega barrancada de Rumbau, entre els conglomerats del Corb i de Sant Honorat. Aquest lloc és molt propici per a la cacera del porc senglar. Des

el coll de Mu, davant l'altívola serra d'Aubenç

d'aquí és possible descendir a la interessant balma de la Catedral, situada a sota mateix d'on ens trobem; de totes maneres l'accés és molt dificultós degut a la vegetació espessa, el pendent molt pronunciat i l'absència de camí; és, per tant, desaconsellable: es tractaria de baixar des de la part del mig del coll fins a la base del cingle i, a partir d'aquí, flanquejar en direcció N passant pel costat d'unes sepultures excavades a la roca, probablement alt-medievals. A la Catedral hom hi trobaria restes d'antigues construccions sota l'espectacular cúpula de roca. L'indret ja fou esmentat per l'historiador Serra i Vilaró, el qual menciona la trobal·la de restes pre-històriques. Parada de cinc minuts.

1h 53' Prosseguim cap a Sant Honorat. Acabarem de recórrer la cornisa que forma el coll de Mu, en direcció NE i tractarem de trobar les traces del corriol intermitent que flanqueja la base dels cingles. Aquest punt pot presentar alguna dificultat a aquelles persones poc avessades a la muntanya; tanmateix, la clotada de Rumbau o vall del Boix queda a sota nostre, a la dreta, a una considerable profunditat. Per a no quedar atrapats cal resseguir els pilonets de pedra amuntegada. El camí, més endavant es fa més marcat, ressegueix els entrants i sortints de la part baixa de la serra, a mig aire entre cinglera i barrancada, però sense presentar més dificultats especials.

2h 16' Una torrentera porta un mins curs d'aigua que va saltant d'un toll a l'altre. L'aigua es presenta neta i transparent. Així, doncs, les diverses canals que es travessen ofereixen perspectives impressionants, gairebé insòlites.

el corriol transcorre a mitja alçada de la cinglera atalussada

- 2h 24' Canal dels Trespunts. Abans i després hi ha restes d'unes velles estaques clavades a la roca nua que evidencien la pre-tèrita importància del camí. Els pregons fondals que deixem a sota es coneixen amb el nom de les Esplugues, topònim que fa referència a les nombroses cavitats i balms naturals que hi ha, avui inaccessibles però en altres èpoques utilitzades com a refugi o amagatall.
- 2h 32' A la sortida de la canal dels Trespunts, el senderó puja per un llom boscós i assoleix un petit collet, des del qual baixa per tornar a trobar el mateix nivell. Ja propers al collet observem la roca pedregosa del Corb per on hem ascendit a Sant Salvador; se'ns fa difícil entendre com hi hem pogut pujar car es presenta amb una verticalitat sorprenent. En el collet hi ha una bifurcació, seguim a la dreta.
- 2h 39' El corriol retomba cap a l'esquerra segons una fletxa a terra, grafiada amb pedres. Si seguissim de dret fariem cap, directament, a l'hostal del Boix.
- 2h 44' La pujada esdevé més suau fins assolir la punta d'un contrafort sortint de la serra. Les següents canals i cingleres es van fent menys pronunciades. Parada de 10 minuts per a prendre algun aliment alhora que aprofitem l'oasió de contemplar millor el paisatge.
- 2h 54' Reprenem la marxa.
- 3h 02' Sense gaires alts i baixos fem cap a la punta d'un altre sortint de la serra. Per sobre del contrafort anterior emergeix, encara, l'agulla del Corb.
- 3h 04' Trencall a l'esquerra que seguirem amunt per la rosta pujada vers la carena immediata. Continuant el camí fariem cap a l'

pocs elements resten ja de la capella de Sant Honorat

.../...

hostal del Boix; això és una variant que pot ésser molt interessant però que ara està fora del nostre objectiu. Un senyal metàl·lic indicador deu restar a terra ja que la reposició que feren els organitzadors resultà mancat de l'estabilitat necessària.

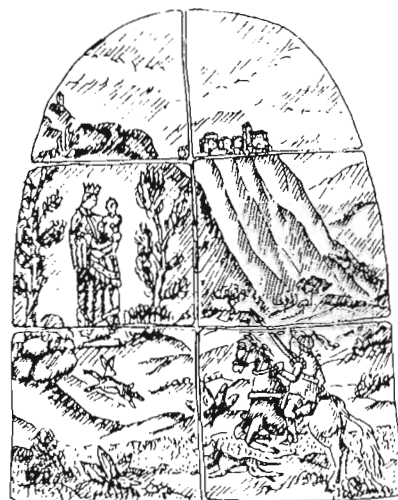
- 3h 12' Carena d'unió Sant Honorat-Roc de Rumbau. Enforcament amb el camí procedent de Castell-llebre. Seguim la pista cap a l'esquerra en direcció W, que aviat comença a enfilar-se de valent. Més endavant, però, en passar pel costat d'un monòlit de roca molt característic, anomenat roca de la Presó, deixarem la pista a mà esquerra i prendrem l'antic corriol.
- 3h 19' Ara el camí travessa un bosc d'alzines i va a buscar l'inici d'una escalinata tallada a la roca que forma una volta visible des de lluny.
- 3h 24' Superem les escales esmentades i accedim, seguidament, al planell que constitueix la mola de Sant Honorat. Traspassem el pla i ens dirigim a les ruïnes de l'ermita de Sant Honorat (1061 m d'altitud), punt culminant de la serra. Quatre parets aterrades i una llinda amb data del 1729 ens permeten d'evocar allò que havia estat un concurregut ermitatge. Abandonat, probablement, cap a finals del segle passat, l'entorn que l'envolta és d'un interès innegable. Cap al nord, una curiosa bassa excavada a la roca testimonia les dificultats del proveïment d'aigua. Els espadats que ceneixen el planell de l'ermita són l'al·licient més remarcable de l'indret. S'estenen per totes bandes, però és pel cantó nord que ofereixen un caire més espectacular, amb caigudes extraplomades que arriben a superar els dos-cents metres de desnivell. Resulta sorprenent el contrast amb l'altiplà culminant, en especial si tenim en compte que aquest va ésser conreat en èpoques no massa reculades. El panorama resulta, així mateix, grandios: serra d'Aubenç, vall del Boix i vall del Segre se'ns mostren en una privilegiada perspectiva. Parada de quinze minuts.
- 3h 39' De Sant Honorat retornem, pel mateix camí de pujada, fins a la cruïlla esmentada.
- 3h 51' Arribem al punt d'unió, sobre la carena, que ara seguirem de dret per la mateixa pista vers l'església de Castell-llebre. Al cap de poc entrem en zona afectada per un incendi per un incendi forestal. La pista descriu una sifonada fora de tota mesura. La vista, gairebé aèria, sobre l'embassament d'Oliana és imponent.
- 4h 03' Davant nostre el roc de Rumbau (961 m d'altitud) que podriem assolir en cinc minuts. Té interès per l'extraordinari cop de vista que té sobre Oliana i els engorjats del Segre. Renunciem a aquesta visió, però que fitarem des d'una cota inferior quan arribarem a Castell-llebre. Bifurcació. Seguim a l'esquerra per la pista més marcada. Iniciem un descens fortíssim amb alguna giragonsa fins a un proper collet entre roques.

- 4h 08' Arribem al collet mencionat. Entrem a les Feixes de Castell-llebre; davant nostre la resclosa de l'embassament d'Oliana i l'aigua que conté, a un nivell inferior al desitjat. El bosc dels fondals mostra els estralls de l'incendi. L'indret és presidit per l'esbelta arquitectura del santuari de Castell-llebre; darrera mateix, molt al fons, l'església del castell de Peramola. La pista segueix una davallada que esdevé molesta per al caminant.
- 4h 20' Fem cap a una altra pista que seguim a la dreta. Desapareixen els rastres de l'incendi esmentat. El descens continua molt pronunciat fins a fer cap al collet de Castell-llebre.
- 4h 24' La curta ascensió la realitzem per un corriol, en curtes ziga-zagues, fins abastar el recinte del cementiri-mirador, havent traspassat per l'interior d'una edificació. El castell de Castell-llebre és el centre de l'antic lloc de Castell-llebre, que agrupava diverses cases de la rodalia. Hi són de gran interès l'església dedicada a la Mare de Déu, per l'elegància de l'inies del seu campanar -de dos pisos i amb finestres geminades-, i també el clos que l'envolta, que permet gaudir d'una extraordinària perspectiva de la plana d'Oliana. Parada de cinc minuts.
- 4h 29' Prosseguim la caminada retornant pel mateix lloc.
- 4h 32' Esplanada del collet. Des d'aquí prenem la pista que arrenca en direcció S, cap a l'hostal del Boix i Peramola; el seu primer tram, que transcorre a mig aire del cingle, permet gaudir d'una magnífica perspectiva de l'encimbellat santuari. Hom llegeix un rètol de fusta "la meva benedicció us acompanyi".
- 4h 40' Una de les millors mirandes coincideix amb l'indret on hi ha una antiga capelleta sobre una columna, a mà esquerra del camí, que evoca el legendari origen del lloc.

l'església de Castell-llebre

4h 50' Passem arran de la base de la roca dels Moros, en el punt on hi ha la balma que conserva traces de pintures rupestres descobertes l'any 1971 en un replec de la roca, cap al centre de la balma, a uns quatre metres d'alçària sobre el nivell de terra; a pesar del seu deteriorat estat han pogut ser catalogades com a pertanyents a l'art rupestre llevantí de tipus esquemàtic, de l'Edat del Bronze avançada (de 1500 a 900 anys a.C.). Aquest espectacular sortint de roca calcària es pot abastar en deu minuts a través del bosc i d'antics marges, però resta fora de l'itinerari previst per l'organització ja que allargaria en extrem el temps previst.

5h 06' A partir d'ara el camí planeja sensiblement, vorejant conreus i clapes de bosc, fins a travessar el torrent de Rimbau.

5h 08' Després d'una darrera rampa ascendent assolim la placeta de l'aparcament de vehicles de l'hostal del Boix, on donem per acabada la marxa d'aquest matí.

Temps real de marxa:	4h 13'
Temps mort en parades:	0h 55'
Temps totalitzat:	5h 08'

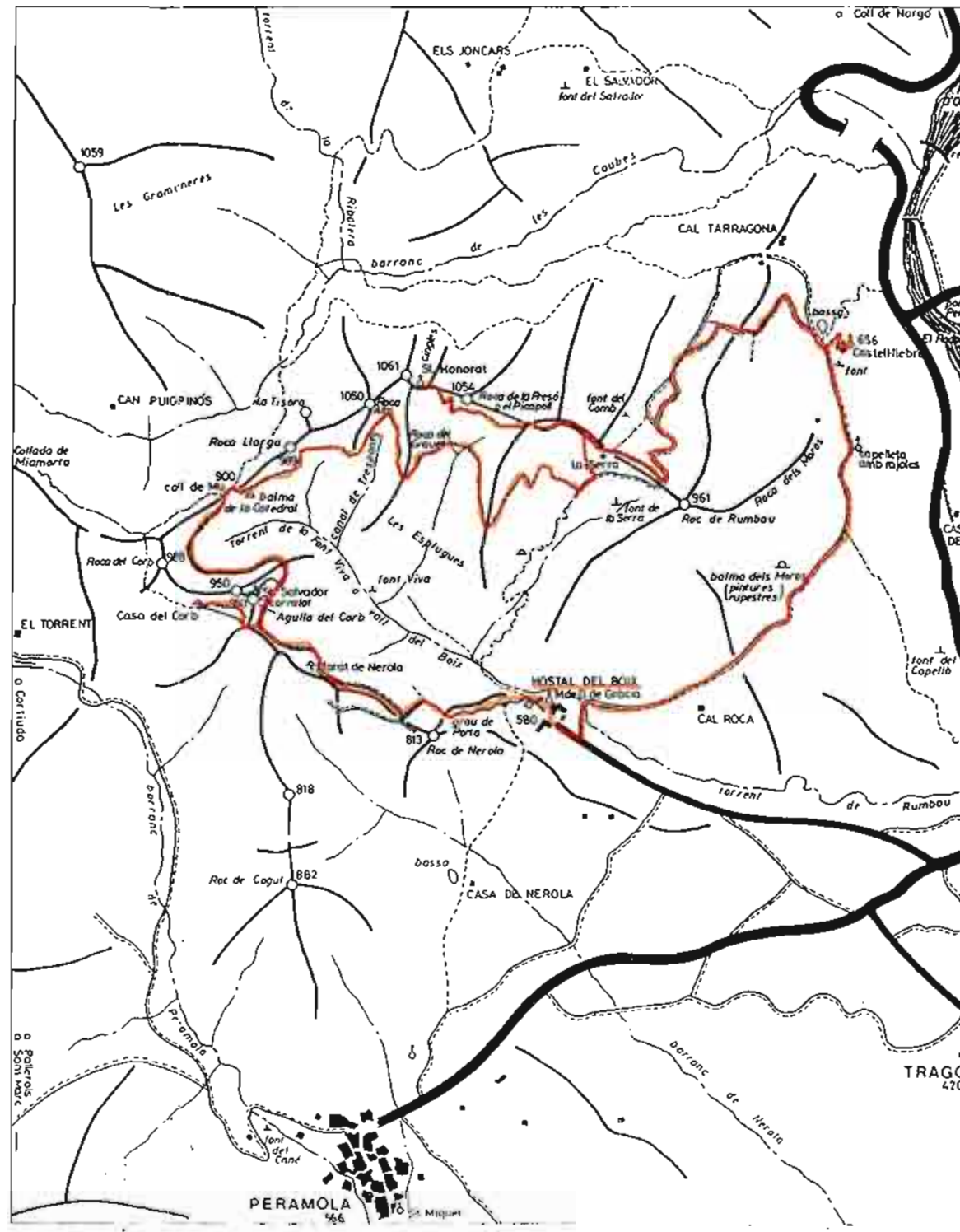
ITINERARI ADAPTAT PER LA SECCIÓ DE CULTURA DE L'A.E.TALAIA

MASSÍS DE ST HONORAT - ROCA DEL CORB

COMARCA DE L'ALT URGELL

autor . ANTONI SAGARRA I MAS (nº 23)
escala . 1 / 15.957
data . 11. 12 de maig del 1986

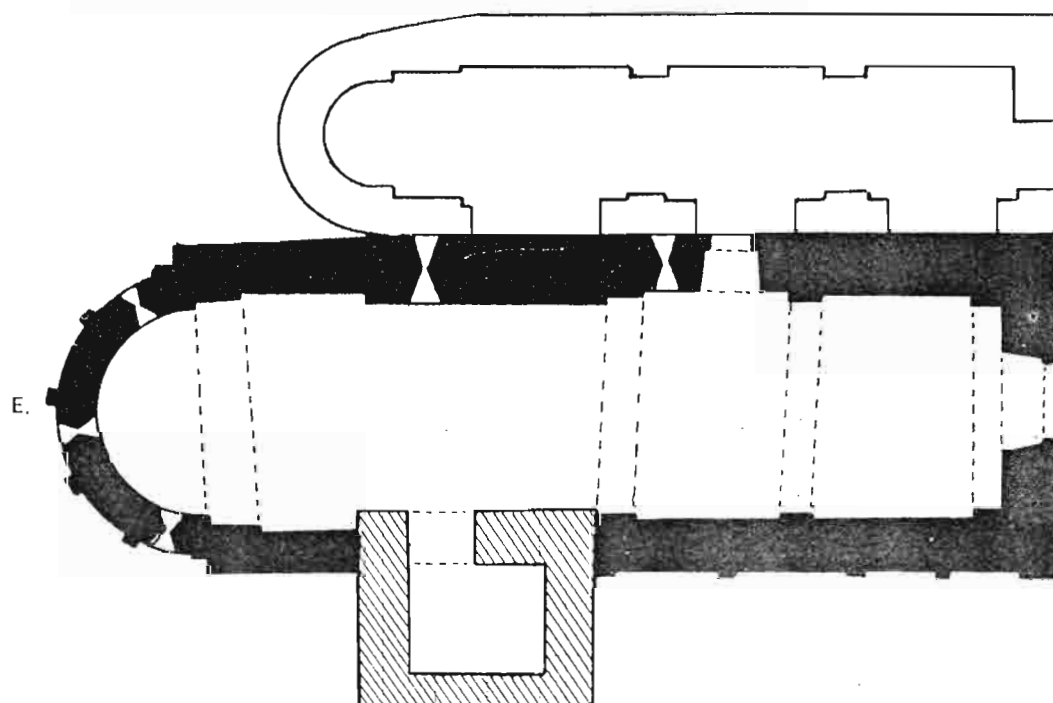
BIBLIOGRAFIA

- BARRAL I ALTET, Xavier/ L'art Pre-romànic a Catalunya/ Edicions 62. 1981.
- CORTÈS I RIBELLES, Manuel/ La serra d'Aubens i el massís de Sant Honorat/ Revista MUNTANYA, abril-1972.
- FOLCH I GUILLEM, R./La vegetació dels Països Catalans/ Editorial KETRES. 1981.
- GAVIN, Josep M./Inventari d'esglésies, volum 18: l'Alt Urgell-Andorra/ Arxiu GAVIN. 1985.
- MOLERO, Julià; VIGO, Josep/ Aportació al coneixement florístic i geobotànic de la serra d'Aubenç/1985.
- TORT I DONADA, Joan/ Per la vall del Segre/col: "Llibre de Motxilla" nº 23. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, març-1984.
- VIDAL-VILASECA /El romànic de l'Alt Urgell/ 1977.
- VIDAL, Andreu; autor del dibuix extret del llibre "Pallars-Alt Urgell" del Centre Excursionista de Catalunya. Editorial MONTBLANC, 1980.
- Goigs de la Mare de Déu de Castell-llebre. Aportació de l'Arxiu d'Antoni Sagarra. 1975
- GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA, volum nº 16. Fundació Enciclopedia Catalana, novembre-1984.

Agraïm, des d'aquesta modesta publicació, la desinteressada presència de l'amic JOAN TORT (autor del llibre "Per la vall del Segre") en el local de la nostra Entitat el propassat dia 9 de maig, al vespre, amb motiu de la projecció de diapositives, realitzades i molt ben comentades per ell mateix, que feien referència a la zona que visitem. Realment quedàrem embadalits per la seva bellesa i pel cúmul de possibilitats excursionistes que la zona ofereix. Des d'aquí n'hi donem efusivament les gràcies.

ÍNDIX

Salutació	1
Geografia Física	2
Clima	3
Geografia Humana i Econòmica .	4
Vegetació	5
Fauna	7
Peramola	8
Coll de Nargó	11
La Seu d'Urgell	12
Goigs a la M.de D. Castell-llebre	20
Itinerari de la caminada . . .	22
Mapa del Massís de Sant Honorat	31/32
Bibliografia	33
Justificació	34
Índex	35

Planta de l'església de Sant Climent de COLL DE NARGÓ

